

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทอย่างมาก ไม่ว่าในชีวิตประจำวัน ชีวิตการทำงาน และการดำเนินงานขององค์กรต่างๆ ซึ่งส่งผลให้ประเทศได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นระบบสารสนเทศจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะนอกจากจะใช้ในการวางแผนการดำเนินงานและประกอบการตัดสินใจแล้ว ยังนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ได้ การมีระบบสารสนเทศที่ดีจะทำให้ผู้บริหารสามารถดำเนินงานต่างๆ ได้รวดเร็วและตามวัตถุประสงค์ ส่งผลให้องค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ดังนั้นโรงเรียนเป็นองค์กรหนึ่งที่มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารงาน โดยเฉพาะข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับงานทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบริหารวิชาการ ด้านบริหารทั่วไป ด้านบริหารบุคคล ด้านบริหารงบประมาณ และเป็นที่ทราบกันคืออยู่แล้วว่าในขณะนี้โรงเรียนต่าง ๆ ยังไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบข้อมูลสารสนเทศในโรงเรียนไม่เป็นปัจจุบัน ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ไม่เห็นความสำคัญของข้อมูลสารสนเทศ และไม่นำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ทางด้านฝ่ายบริหารนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการบริหารเพียงบางส่วน และนำมาใช้ไม่เต็มที่บุคลากรขาดการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ระบบการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศไม่ทันสมัย การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศไม่น่าสนใจ

นอกจากที่ได้ให้ความสำคัญของข้อมูลสารสนเทศว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจของผู้บริหารแล้ว การจัดระบบสารสนเทศที่ดี ก็ยังเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานการประกันคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนอีกด้วย เพราะในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษารอบสอง มีความต้องการเน้น 2 เรื่องหลัก คือ คุณภาพการศึกษาและโอกาสทางการศึกษา ซึ่งมีแนวคิดใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ การส่งเสริมและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา 4 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 คือ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ เด็กไทยและคนไทยในอนาคตเป็นคนเก่ง ดี มีความสุข ดำรงรักษาความเป็นไทยและรู้เท่าทันกับสถานการณ์โลก

ประการที่ 2 คือ การพัฒนาครูยุคใหม่ โครงการครูพันธุ์ใหม่ ด้วยกระบวนการผลิตการอบรมครูประจำการให้มีความพร้อมมากยิ่งขึ้นให้มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู และเป็นวิชาชีพชั้นสูง

ประการที่ 3 คือ การพัฒนาสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ โดยสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภทต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น ให้เป็นศูนย์เรียนรู้สำหรับเด็กและประชาชนทั่วไป

ประการที่ 4 คือ การพัฒนาการบริหารจัดการใหม่ ที่มุ่งเน้นเรื่องการกระจายอำนาจเพื่อให้การบริหารสถานศึกษามีความคล่องตัวและเป็นอิสระมากที่สุดควบคู่ไปกับการเน้นธรรมาภิบาลจากแนวคิดและหลักการที่กล่าวมา สถานศึกษาต้องตระหนักถึงการจัดระบบบริหารที่เป็นเชิงระบบสอดคล้องกับการจัดการศึกษาที่ส่งผลถึงคุณภาพผู้เรียนให้มากที่สุด นอกจากนี้การจัดเตรียมความพร้อมในระบบสารสนเทศภายในสถานศึกษาและการนำข้อมูลไปใช้ต้องเป็นหัวใจของการบริหารจัดการในสถานศึกษาซึ่งสถานศึกษาต้องดำเนินการวางระบบบริหารจัดการ พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณภาพ ซึ่งมีกฎหมาย กฎกระทรวง และประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องที่ต้องดำเนินการ เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หมวด 6 มาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก นอกจากนั้นกระทรวงศึกษาธิการยังได้ออกกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา 2553 หมวด 1 บททั่วไป ข้อ 14 ได้กำหนด ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัย โดยมีการจัดระบบการบริหารและสารสนเทศเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน สำหรับมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประกันคุณภาพภายนอก ที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (พ.ศ.2554-2558) ใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพโรงเรียนนั้น มีระบบสารสนเทศเป็นส่วนหนึ่งในเกณฑ์การพิจารณา คือ ตัวบ่งชี้ที่ 7 ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษา ข้อที่ 1 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามบทบาท หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการตามมาตรา 39 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ดังนี้ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารทั่วไป และด้านบริหารงานบุคคล ซึ่งการจัดระบบสารสนเทศของสถานศึกษาที่แสดงถึงข้อมูลในภาพรวมของการบริหารจัดการในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารบุคคล และด้านบริหารทั่วไป เป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลประกอบการพิจารณาความสอดคล้องของระบบบริหาร

และสารสนเทศกับกฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในด้านการดำเนินงานด้านระบบสารสนเทศของหน่วยงานทางการศึกษามักจะพบกับปัญหาและอุปสรรค ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานหลาย ๆ ด้าน ดังที่ ประเสริฐ สุขสิงห์คณ (2541) ได้ศึกษา ปัญหาในการจัดระบบสารสนเทศในยุคลปฏิรูปการศึกษา : ศึกษากรณีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พบว่า ในด้านบุคลากรขาดผู้มีความรู้ความสามารถ ขาดทักษะในการปฏิบัติงานในด้านงบประมาณ ขาดงบประมาณที่จะสนับสนุนในการดำเนินงานสารสนเทศ ขาดอาคารสถานที่ในการใช้เป็นศูนย์ข้อมูลทางการศึกษาระดับโรงเรียน ด้านวัสดุ อุปกรณ์ ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัย และในด้านวิธีการจัดการมิได้มีการวางแผนในการใช้งานสารสนเทศไว้ล่วงหน้า มิได้กำหนดตารางเวลา หรือปฏิทินในการปฏิบัติงาน ไม่ได้นำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้ ชวลิต แพ่งนอม (2547) ได้ศึกษาการจัดทำคู่มือปฏิบัติการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารงาน โรงเรียนบ้านท่าเรือเมืองล้ง อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า บุคลากรที่รับผิดชอบงานระบบสารสนเทศมีการเปลี่ยนตัวบุคคลบ่อย ผู้ที่เข้ามารับงานแทนขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานส่งผลให้บุคลากรที่รับผิดชอบขาดประสิทธิภาพในการทำงานและขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในด้านการวัดผล ประเมินผล มาจัดระบบข้อมูลสารสนเทศอย่างถูกต้อง ข้อมูลสารสนเทศที่ได้ไม่ครอบคลุมถึงแผนงานต่างๆ ทำให้บุคลากรในโรงเรียนนำไปใช้ได้น้อยหรือไม่นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และ จันทิรา จันทเลิศ (2548) ได้ศึกษาการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพของโรงเรียนขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 พบว่า การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนระบบงานสารสนเทศมีอย่างจำกัด ส่งผลให้โรงเรียนขาดวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการจัดระบบสารสนเทศ เครื่องคอมพิวเตอร์ไม่ทันสมัย มีสมรรถภาพในการใช้งานต่ำ และมีจำนวนน้อย ในส่วนของบุคลากรนั้น บุคลากรที่รับผิดชอบยังขาดความรู้ ความชำนาญในด้านสารสนเทศ ขาดอาคารสถานที่ในการจัดให้มีห้องที่เป็นศูนย์ข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นสัดส่วน ส่งผลให้การเผยแพร่และนำเสนอข้อมูลสารสนเทศทั้งในและนอกหน่วยงานมีน้อย ถึงแม้ว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ได้จัดทำแนวทางการดำเนินงานด้านการจัดระบบสารสนเทศที่สนองนโยบายทั้งของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสนองนโยบายของรัฐบาล โดยให้โรงเรียนทุกโรงเรียนในสังกัดจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน ข้อมูลนักเรียน ข้อมูลบุคลากร ข้อมูลงานวิชาการไว้ในโปรแกรมระบบบริหารสารสนเทศสถานศึกษา (School Management Information System) ที่เรียกว่า SMIS เป็นโปรแกรมข้อมูลเก็บนักเรียนรายบุคคลที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รายงานข้อมูล 2 ครั้ง คือ วันที่ 10 มิถุนายน และ 10 พฤศจิกายน และมีโปรแกรม OBEC 49 เป็นโปรแกรมเก็บข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา รายงานข้อมูลในวันที่ 10

มิถุนายน โปรแกรม P-OBEC เป็นโปรแกรมเก็บข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากร โปรแกรม M-OBEC เป็นโปรแกรมเก็บข้อมูลเกี่ยวกับครุภัณฑ์ รายงานข้อมูลในวันที่ 30 กันยายน B-OBEC เป็นโปรแกรมเก็บข้อมูลเกี่ยวกับที่ดินสิ่งก่อสร้าง รายงานข้อมูลในวันที่ 30 กันยายน ทั้งยังได้มีการรายงานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต คือ โปรแกรม On Web ในส่วนของงานแผนงานและงบประมาณนั้น ได้มีโปรแกรม OUC2002 เป็นโปรแกรมคำนวณต้นทุนผลิต ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ต้องกรอกข้อมูลในเรื่องของแผนงานและงบประมาณโดยเฉพาะ สำหรับงานวิชาการได้มีโปรแกรมมารองรับกับงานนี้โดยตรง คือ โปรแกรม Students'44 เป็นโปรแกรมเกี่ยวกับงานวิชาการประกอบด้วย หลักสูตร โรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง การวัดผล แบบ ปพ.1 ถึง ปพ.9 จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้อย่างชัดเจนแล้วว่า ปัจจุบันนี้การจัดเก็บข้อมูลมีความจำเป็นและมีความสำคัญยิ่ง เพื่อให้การดำเนินงานการจัดระบบสารสนเทศของงานทุกฝ่ายเป็นไปอย่างถูกต้องแม่นยำ และรวดเร็ว ซึ่งในแต่ละโปรแกรมที่กล่าวมาข้างต้นจะครอบคลุมถึงงานบริหารงานทั้ง 4 งานหลัก คือ งานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคคล งานบริหารงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป ถึงแม้ว่าจะมีโปรแกรมมารองรับกับงานแต่ละฝ่ายแล้วนั้น แต่ยังไม่มีการนำสารสนเทศไปใช้งานได้อย่างจริงจังและมีได้ทำงานให้ข้อมูลเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

โรงเรียนบ้านวังลู่เป็นโรงเรียนที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสอง เมื่อวันที่ 3, 6, 7 เดือน มีนาคม พ.ศ.2549 ผลการประเมินมาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา ค่าเฉลี่ยของผลการประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานที่ 11 = 2.92 สรุปผลการประเมินระดับมาตรฐานที่ 11 ได้มาตรฐานคุณภาพ สมศ. (ค่าเฉลี่ยของผลประเมิน 2.75) และได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม เมื่อวันที่ 4-6 กรกฎาคม 2554 สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้รายงานผลการประเมินด้วยวาจาตามมาตรฐานที่ 11 อยู่ในระดับดี จากผลการประเมินทั้งรอบสองและรอบสามสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีข้อเสนอแนะให้โรงเรียนบ้านวังลู่พัฒนาจัดวางระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารที่ถูกต้องครบถ้วน เป็นปัจจุบัน ทันต่อการใช้งาน

จากความสำคัญของการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารงานและสภาพการณ์หลายอย่างที่กล่าวแล้วข้างต้น ประกอบกับข้อเสนอแนะของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาทำให้ผู้ศึกษาสนใจศึกษาว่าสภาพ ปัญหา การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารของโรงเรียนบ้านวังลู่มีอะไรบ้างและมีแนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารอย่างไร ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะสามารถนำไปใช้เพื่อการบริหารงานโดยจัดวางระบบข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องเป็นระบบ ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน ทันต่อการใช้งาน และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานของโรงเรียนบ้านวังลู่ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานของโรงเรียนบ้านวังลู่ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรผู้ให้ข้อมูลในการศึกษานี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนบ้านวังลู่ ปีการศึกษา 2553 ผู้รับผิดชอบงานด้านสารสนเทศและผู้รับผิดชอบงานด้านประกันคุณภาพของโรงเรียน หัวหน้างานและเลขานุการ ด้านงานบริหารวิชาการ ด้านงานบริหารบุคคล ด้านงานบริหารงบประมาณ และด้านบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบงานด้านการประกันคุณภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ผู้ประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา: สมศ. นักวิชาการที่รับผิดชอบงานสารสนเทศของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานและการประกันคุณภาพของโรงเรียนบ้านวังลู่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ตามขั้นตอนการจัดระบบสารสนเทศของสำนักทดสอบทางการศึกษาใน 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผนเพื่อจัดระบบข้อมูล
2. สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล
3. การรวบรวมข้อมูล
4. การตรวจสอบข้อมูล
5. การประมวลผลข้อมูล
6. การนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ
7. การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ระบบสารสนเทศ หมายถึง กระบวนการจัดกระทำข้อมูลที่เกี่ยวข้องในระบบสารสนเทศ เพื่อการบริหารงานและการประกันคุณภาพของโรงเรียนให้เป็นระบบเป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกต่อการค้นหาและการนำไปใช้งานตามวัตถุประสงค์ได้อย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศ หมายถึง การดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสารสนเทศเพื่อการบริหารงานและการประกันคุณภาพของโรงเรียนบ้านวังดุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นตามขั้นตอนการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในด้านการวางแผนเพื่อจัดระบบข้อมูล การสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ และการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหารงานและการประกันคุณภาพการศึกษาตามขั้นตอนการจัดระบบสารสนเทศของสำนักทดสอบทางการศึกษาดังนี้

1. การวางแผนเพื่อจัดระบบข้อมูล หมายถึง การเตรียมการ การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดแหล่งข้อมูลในการจัดระบบข้อมูลการบริหารงาน
2. สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล หมายถึง การจัดทำวัสดุ อุปกรณ์ สื่อ โปรแกรมต่างๆ รวมทั้งการใช้โปรแกรมในการเก็บข้อมูลเพื่อการบริหารงาน
3. การรวบรวมข้อมูล หมายถึง การจัดเก็บข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อการบริหารงาน
4. การตรวจสอบข้อมูล หมายถึง การพิจารณาความถูกต้องของข้อมูลเพื่อการบริหารงาน
5. การประมวลผลข้อมูล หมายถึง การนำข้อมูลมาเปลี่ยนแปลงให้อยู่ในรูปที่นำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารงาน
6. การนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ หมายถึง การนำข้อมูลสารสนเทศให้อยู่ในรูปแบบของตาราง แผนภาพ กราฟ หรืออื่น ๆ เพื่อสะดวกในการนำไปใช้ในการบริหารงาน
7. การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ หมายถึง การนำข้อมูลและสารสนเทศไปจัดเก็บไว้ในสื่อต่าง ๆ อย่างมีระบบเพื่อสะดวกต่อการค้นหาเพื่อนำมาใช้ในการบริหารงาน

ประโยชน์ที่ได้รับ

การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานของโรงเรียนบ้านวังดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ได้รับการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น